

**Vnútroštátny normatív
v kontexte neprípustnosti nenávistných prejavov
(právna analýza)**

Právne & INovatívne, o.z.

**MINISTERSTVO
SPRAVODLIVOSTI
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Vnútroštátny normatív v kontexte neprípustnosti nenávisťných prejavov (právna analýza)

Vydalo: Právne & Inovatívne, o. z., 2026.

Text neprešiel jazykovou korektúrou. Nepredajné.

Realizované s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti SR v rámci dotačného programu na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Za obsah tohto dokumentu výlučne zodpovedá Právne & INovatívne, o. z.

Obsah

1.	Úvod do problematiky.....	1
2.	§ 11 Občianskeho zákonníka – právo na ochranu ľudskej dôstojnosti.....	1
3.	§ 2a ods. 4 antidiskriminačného zákona – diskriminácia vo forme obťažovania	2
4.	§ 47a ods. 1, písm. b) a c) priestupkového zákona.....	3
5.	§ 140 písm. e) Trestného zákona a výber z marginalizovanej rubriky s názvom Podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd.	5
6.	Závery.....	7

1. Úvod do problematiky

Nenávistné prejavy, prevenčná povinnosť voči ich šíreniu a ich zákaz, sú nepriamo predmetom viacerých zákonov, a to tak súkromnoprávnej, ako aj verejnoprávnej povahy. Sú najmä, ale nie výlučne, predmetom právnej úpravy zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších právnych predpisov (ďalej ako „*Občiansky zákonník*“), zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších právnych predpisov (ďalej ako „*antidiskriminačný zákon*“), zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších právnych predpisov (ďalej ako „*priestupkový zákon*“) a zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších právnych predpisov (ďalej ako „*Trestný zákon*“).

2. § 11 Občianskeho zákonníka – právo na ochranu ľudskej dôstojnosti

Podľa § 11 Občianskeho zákonníka: „*Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.*“

Podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka „*má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ak bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti.*“

„*Už pri jazykovej analýze uvedeného spojenia možno dospieť k záveru, že pojem „dôstojnosť“ sa neviaže so spojením „v spoločnosti“, s ktorým sa viaže jedine slovo „vážnosť“. Predpokladom priznania peňažného zadosťučinenia je tak najmä situácia, ak zásah do osobnosti bol takej povahy, intenzity alebo takého trvania, že v jeho dôsledku došlo k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby (človeka). Pritom je irelevantné, či k zníženiu dôstojnosti došlo v spoločnosti alebo inde, podstatné je, že išlo o taký zásah, ktorý (pri objektívnom vnímaní) podstatne znížil dôstojnosť dotknutej osoby.*“¹

Aj napriek tomu, že samotný koncept nenávistných prejavov, tak, ako ho poznáme z judikatúry a normotvorby, je často spájaný s právnymi predpismi verejnoprávnej povahy, z povahy veci je zrejmé, že nenávistný motív môže byť prítomný aj v adresovaných vonkajších

¹ Dostupné online na: <https://www.najpravo.sk/obcianske-pravo/judikatura/obcianske-pravo/fyzicke-osoby-pravnicke-osoby/penazna-satisfakcia-za-znizenie-dostojnosti.html>.

prejavoch, ktorými dochádza k zásahu do ľudskej dôstojnosti adresáta, a to bez toho, aby boli naplnené definičné znaky civilného deliktu nedodržania zásady rovnakého zaobchádzania, či znaky skutkových podstat priestupkov alebo trestných činov.

Koncept právnej ochrany ľudskej dôstojnosti človeka má pôvod v ústavnom a medzinárodnom ľudskoprávnom normatíve. V podmienkach Slovenskej republiky je vyjadrený v článku 19 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky, v oblasti normatívu Európskej únie v článku 1 Charty základných práv Európskej únie a napokon, aj v celom rade právnych noriem, ktoré sú súčasťou medzinárodných zmlúv ľudskoprávnej povahy.

„Dôstojnosť ľudskej osoby nie je len základným právom ako takým, ale predstavuje skutočný základ základných práv. Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948 uvádza ľudskú dôstojnosť vo svojej preambule: `Keďže uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovnakých neodňateľných práv všetkých členov ľudskej rodiny je základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete.` Vo svojom rozsudku z 9. októbra 2001 vo veci C-377/98 Holandsko/Európsky parlament a Rada, Zb. 2001, s. I-7079, body 70 až 77, potvrdil Súdny dvor, že základné právo na ľudskú dôstojnosť je súčasťou práva Únie. Z toho vyplýva, že žiadne právo priznané v tejto charte nesmie byť použité na poškodenie dôstojnosti inej osoby a že dôstojnosť ľudskej osoby je súčasťou podstaty práv priznaných v tejto charte. Musí sa preto rešpektovať, a to aj v prípade obmedzenia iného práva.“²

Civilný delikt zásahu do ľudskej dôstojnosti nenávisťným adresovaným prejavom voči konkrétnej fyzickej osobe nie je v porovnaní s verejnoprávnymi deliktmi priestupkov a trestných činov tak závažným právom arobovaným konaním. V porovnaní s porušením zákazu diskriminácie v zmysle povinnosti dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania, ide o civilný delikt, ktorý je adresovaný osobe, ktorá nie je nositeľkou antidiskriminačným normatívom chránenej charakteristiky, resp. diskriminačného dôvodu.

3. § 2a ods. 4 antidiskriminačného zákona – diskriminácia vo forme obťažovania

Podľa § 2a ods. 4 antidiskriminačného zákona diskrimináciou vo forme obťažovania *„je také správanie, v dôsledku ktorého dochádza alebo môže dôjsť k vytváraniu zastráajúceho, nepriateľského, zahanbujúceho, ponižujúceho, potupujúceho, zneuctujúceho alebo*

² Dostupné online na: <https://fra.europa.eu/sk/eu-charter/article/1-ludska-dostojnost#explanations>.

urážajúceho prostredia a ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť zásah do slobody alebo ľudskej dôstojnosti.“

Obdobne, ako v prípade porušenia, či hrozby bezprostredného zásahu do pokojného výkonu práva na ochranu osobnosti, aj v prípade diskriminácie vo forme obťažovania môže alebo je výsledkom zásah o. i. do ľudskej dôstojnosti dotknutej osoby. Na rozdiel od prípadov, upravených § 11 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka, v prípadoch diskriminácie vo forme obťažovania, je motiváciou obťažujúceho, ktorá sa môže prejaviť až nenávisťným spôsobom, aspoň jedna z charakteristík demonštratívne vymenovaných v ustanovení § 2 ods. 1 antidiskriminačného zákona a v celom rade právnych noriem, roztrúsených v zákonoch, rámcovaných oblasťami právnych vzťahov, na ktoré zákonodarca vzťahuje povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania. Menovite ide o pohlavie, náboženské vyznanie alebo vieru, rasu, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotné postihnutie, vek, sexuálnu orientáciu, manželský a rodinný stav, farbu pleti, jazyk, politické alebo iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, majetok, rod, iné postavenie alebo oznámenie kriminality, či inej protispoločenskej činnosti³.

Diskriminácia vo forme obťažovania je civilným deliktom, ku ktorému môže dôjsť v piatich, antidiskriminačným zákonom explicitne ustanovených oblastiach právnych vzťahov. *In concreto* ide o oblasť individuálnych pracovnoprávných a im obdobných právnych vzťahov (služobných pomerov, výkone práce vo verejnom záujme), oblasť poskytovania tovarov alebo služieb, oblasť prístupu k zdravotnej starostlivosti a jej poskytovania, oblasť vzdelávania (vrátane prístupu k nemu) a oblasť sociálneho zabezpečenia. Ide o priamy dôsledok transpozície antidiskriminačných smerníc Európskej únie, ktoré v kontexte minimálnych harmonizačných štandardov sekundárnej legislatívy vymedzujú povinnosť dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania práve na menovaných päť oblastí právnych vzťahov.

4. § 47a ods. 1, písm. b) a c) priestupkového zákona

Podľa § 47a ods. 1, písm. b) a c) priestupkového zákona: *„Priestupku extrémizmu sa dopustí ten, kto použije na verejnosti písomné, grafické, obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové vyhotovenie obhajujúce, podporujúce alebo podnecujúce nenávisť, násilie alebo neodôvodnené odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť*

³ Porovnaj § 2 ods. 1 antidiskriminačného zákona, dostupného online na: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/365/>.

k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie; priestupku sa dopustí aj ten, kto dopustí sa priestupku podľa § 49 ods. 1 písm. a), b) a d) alebo priestupku proti majetku podľa § 50 úmyselným zničením alebo poškodením veci z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti, pôvodu rodu alebo z dôvodu náboženského vyznania.“

Aj v prípade priestupkov extrémizmu zákonodarca spája protizákonne prejavovanú nenávisť s jedinečnými charakteristikami jednotlivcov, obdobne, ako je tomu v prípade civilného deliktu diskriminácie vo forme obťažovania. Právna teória tieto znaky obsahovo interpretuje. Napríklad pod „pojmom „rasa“ má zákonodarca na mysli skupinu ľudí tvorených jednotlivcami s podobnými dedične podmienenými znakmi, čím sa odlišujú od inej rasy. Do popredia sa dostávajú najmä biologické a vonkajšie atribúty ľudskej rasy, ako je napríklad tvar postavy, lebky či farba pleti. Z genetického pohľadu na rasy možno totiž uviesť, že členenie na rasy nemá žiaden význam, keďže človek patrí do rovnakého druhu *homo sapiens*. Na základe uvedeného taktiež možno povedať, že pojem „farba pleti“ je len jedným z atribútov rasy, a preto farba pleti vo význame, v akom je spomenutá v zákonodarcovom výpočte, je špecifickejším pojmom než všeobecný pojem „rasa“.“⁴

Z nedbanlivosti, ale aj úmyselne možno spáchať priestupok extrémizmu podľa § 47a ods. 1, písm. c) „vtedy, keď páchatel' inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech, a to z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti, pôvodu rodu alebo z dôvodu náboženského vyznania. Iba nedbanlivostne možno spáchať priestupok extrémizmu podľa § 47a ods. 1, písm. c) priestupkového zákona vtedy, keď páchatel' inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví, a to z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti, pôvodu rodu alebo z dôvodu náboženského vyznania. Naopak, iba úmyselne možno priestupok extrémizmu spáchať vtedy, keď páchatel' úmyselne naruší občianske spolunažívanie vyhrázaním ujmom na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obvinením z priestupku, schválnosťami alebo iným hrubým správaním, a to z dôvodu farby pleti, pôvodu rodu alebo z dôvodu náboženského vyznania. A napokon, iba úmyselne možno priestupok extrémizmu podľa § 47a ods. 1, písm. c) spáchať vtedy, keď páchatel' úmyselne spôsobí škodu na cudzom majetku úmyselným zničením alebo poškodením veci, a to z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu

⁴ HORVÁTH, M., In: SREBALOVÁ, M. a kol.: *Zákon o priestupkoch*. Komentár. 2. vydanie, Praha: C. H. Beck, k ustanoveniu § 47a (online zdroj; beckonline.sk).

farby pleti, pôvodu rodu alebo z dôvodu náboženského vyznania alebo sa o to pokúsi. Ako vyplýva z uvedeného, tento priestupok možno spáchať aj v štádiu pokusu.⁵

5. § 140 písm. e) Trestného zákona a výber z marginalizovanej rubriky s názvom Podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd

Podľa § 140, písm. e) Trestného zákona: *„Osobitným motívom sa rozumie spáchanie trestného činu z nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie.“*

Ide o jednu z prítušujúcich okolností, ktorej súčasná podoba je výsledkom nadobudnutia účinnosti zákona č. 316/2016 Z. z. a zosúladenia § 140 Trestného zákona *„so záväzkami Slovenskej republiky vyplývajúcimi z rámcového rozhodnutia Rady 2008/913/SVV, z 28. novembra 2008, o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva odkazom na „pôvod“ a „náboženské vyznanie“.* Pre komplexnosť nová dikcia uplatňuje tézu skutočnosti alebo domnelosti a súčasne sa dopĺňa odkazom na *„politické presvedčenie“⁶.*

V marginalizovanej rubrike Trestného zákona s názvom *„Podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd“* upravuje zákonodarca skutkové podstaty trestných činov, v rámci ktorých je nenávisť základnou charakteristikou ich naplnenia. V ďalšom prehľade systematicky citujeme výlučne tzv. základné skutkové podstaty týchto trestných činov.

Podľa § 421 Trestného zákona (Založenie, podpora a propagácia hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd): *„Kto založí, podporuje alebo propaguje skupinu, hnutie alebo ideológiu, ktorá smeruje k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, alebo ktoré hlása rasovú, etnickú, národnostnú alebo náboženskú nenávisť alebo kto propaguje skupinu, hnutie*

⁵ HORVÁTH, M., In: SREBALOVÁ, M. a kol.: *Zákon o priestupkoch*. Komentár. 2. vydanie, Praha: C. H. Beck, k ustanoveniu § 47a (online zdroj; beconline.sk).

⁶ Z osobitnej časti dôvodovej správy k návrhu zákona č. 316/2016 Z. z. o uznávaní a výkone majetkového rozhodnutia vydaného v trestnom konaní v Európskej únii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dostupnej online na: <https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2016/316-2016-z-z.html>.

alebo ideológiu, ktorá v minulosti smerovala k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.“

Podľa § 422 Trestného zákona (Prejav sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd): *„Kto verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom, najmä používaním zástav, odznakov, rovnošiat alebo hesiel, prejavuje sympatie k skupine, hnutiu alebo ideológii, ktorá smeruje alebo v minulosti smerovala k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, alebo ktorá hlása rasovú, etnickú, národnostnú, náboženskú nenávisť, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“*

Podľa § 422d (Popieranie a schvaľovanie holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti): *„Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto verejne popiera, schvaľuje, spochybňuje, hrubo zľahčuje alebo sa snaží ospravedlniť genocídium, zločiny proti mieru, zločiny proti ľudskosti alebo vojnové zločiny spôsobom, ktorý môže podnecovať násilie alebo nenávisť voči skupine osôb alebo jej členovi, ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu zriadeného na základe medzinárodného práva verejného, ktorého právomoc uznala Slovenská republika, alebo právoplatným rozsudkom súdu Slovenskej republiky.“*

Podľa § 424 Trestného zákona (Podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti): *„Kto verejne podnecuje k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, sexuálnu orientáciu, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania, alebo verejne podnecuje k obmedzovaniu ich práv a slobôd, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.“*

„Podnecovaním sa rozumie prejav, ktorým páchatel' zamýšľa vzbudiť u iných osôb nenávisť k niektorému národu, národnosti, rase či etnickej skupine, vyvolať u iných osôb konanie smerujúce k obmedzovaniu práv a slobôd ich príslušníkov. Nezáleží na forme prejavu. Podnecovanie sa môže diať priamo, nepriamo i skryte (ironizovanie na účet niektorého národa či rasy). Prejav, ktorého obsahom je podnecovanie, môže byť uskutočnený i prostredníctvom tlače alebo iného média. Trestný čin je dokonaný už vykonaním prejavu k vyvolaniu nenávisti alebo ku konaniu smerujúcemu k obmedzovaniu práv a slobôd príslušníkov niektorého národa, rasy alebo etnickej skupiny, nie je potrebné túto nenávisť alebo konanie smerujúce k obmedzovaniu práv a slobôd príslušníkov niektorého národa, rasy alebo etnickej skupiny skutočne vyvolať.“⁷

⁷ BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol.: *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. 2. diel*, Praha: C. H. Beck, 2011, k ustanoveniu § 424 (online zdroj, beckonline.sk).

V kontexte intertemporality právnych noriem je dôležité upriamiť pozornosť aj na judikatúru, podľa výkladových záverov ktorej „*trestnosť činu „podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti“ podľa poslednej novely § 424 ods. 1 Trestného zákona, v znení účinnom do 31. decembra 2016, nesmeruje k ochrane individuálnych práv a slobôd príslušníkov národa, národnosti, rasy alebo etnickej skupiny, ale k ochrane kolektívnych práv a slobôd takých zoskupení (napr. čl. 34 Ústavy Slovenskej republiky). Až znenie dotknutého ustanovenia účinné od 1. januára 2017 pokrýva aj národnostne, rasovo a etnicky motivované podnecovanie, smerujúce k násiliu alebo nenávisti (aj) voči jednotlivcovi, alebo k obmedzovaniu jeho práv a slobôd.*“⁸

Vo všetkých citovaných prípadoch ide o navonok prejavenu nenávisť, ktorá je definičnou súčasťou najzávažnejších pravom aprobovaných činov, ktoré zákonodarca sankcionuje prostredníctvom trestnoprávnej regulácie, t. j. vymeriava tresty, ktoré súdy môžu v prípade preukázania viny vymerať osobám obžalovaným z týchto trestných činov.

6. Závěry

Slovenský zákonodarca upravuje problematiku nenávisťných prejavov prostredníctvom právnych noriem súkromnoprávných, zmiešaných a verejnoprávných všeobecne záväzných právnych predpisov právnej sily zákona. Od ochrany ľudskej dôstojnosti a jedinečnosti jednotlivca prostredníctvom práva na ochranu osobnosti, cez zavedenie povinnosti dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania, ustanovenie skutkových podstát priestupkov extrémizmu až po trestné činy podpory a propagácie skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd.

Demonštratívny výpočet vyššie citovaných právnych noriem deklaruje, že nenávisťné prejavy patria aj v prípade civilných právnych deliktov medzi najzávažnejšie prípady protiprávneho konania, čo zákonodarca akcentuje prostredníctvom právneho normatívu nárokov plynúcich z porušenia práva na ochranu osobnosti fyzických osôb a porušenia zákazu diskriminácie v zmysle vyššie zmienenej zásady rovnakého zaobchádzania.

Spoločným menovateľom všetkých zmienených právnych deliktov je navonok prejavená nenávisťná pohnútká, cielene mierená na dôstojnosť osoby, či skupiny osôb, resp. ich zraniteľnosť, ktorej pôvod nachádzame v stereotypoch a predsudkoch voči neznámemu

⁸ Z odôvodnenia Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, spis. zn.: 5 Tdo 51/2017, z 1. marca 2018. zverejneného v Zbierke rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pod zbierkovým evidenčným číslom R 30/2018, dostupného online na: <https://www.nsud.sk/data/att/e13/129155.b0e506.pdf>.

a menšinám. Práve z tohto dôvodu má problematika nenávisťných prejavov a jej vnútroštátna právna regulácia blízko ku garanciam ochrany ľudských práv a základných slobôd a teda aj k plneniu pozitívnych záväzkov Slovenskej republiky, vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv ľudskoprávnej povahy, ktorými je viazaná.